

Pikkupurren päiväkot

KIUSAAMISEN EHKÄISEMISEN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA 2021–2022

SISÄLTÖ

Lasten suusta

Yleisesti

Kiusaaminen

Kiusaamista vai konflikti?

Ennaltaehkäisevä toiminta

Kiusaamistilanteiden selvittäminen

Arviointi ja kehittäminen

LASTEN SUUSTA

Että sanoo
jonkun
kirosanan ja
haukkuu. (6 v)

Että kerran kun
mä juoksin ni joku
tönäs maahan.
(3 v)

Kun mä annoin kaverille
mun kultakivet, se
heitti ne maahan ja mä
en enää tiedä missä ne
on ja mä en tykänny. (4 v)

Jos toinen piirtää
tarkasti niin
koskee siihen
piirtämiseen.
(6 v)

Kun sanoo et sä
et oo kiva ja mä
en tykkää susta.
(5 v)

Ettei päästetä
keinuun tai
liukumäestä laskee.
(4 v)

Että lyö ja
raapii. (4 v)

Pikkupurren
lasten mielestä kiusaaminen on...

Jos joku kiusaa...

Se tuntuu
huonolta. (6 v)

Kiusaaja sanoo
ettei koskaan enää
tee sitä. (6 v)

Pitää pyytää
anteeks ja
aikuihen sopii
riidat. Voi sopii
myös ite. (6 v)

Voi auttaa
ylös. (5 v)

Mennään kertoo
aikuiselle ja se
tulee sinne
paikkaan
selvittelee. (4 v)

YLEISESTI

Päiväkoti Pikkupurren tavoite on tarjota laadukasta kristillistä varhaiskasvatusta. Laadukkaassa varhaiskasvatuksessa lapsella on lämmin suhde aikuiseen ja hän kokee olonsa turvalliseksi ryhmässä. Jokainen lapsi huomioidaan yksilöllisesti päivän aikana ryhmänsä jokaisen aikuisen toimesta. Aikuiset huolehtivat, että jokainen lapsi voi kokea olevansa ryhmänsä arvostettu jäsen ja ettei kukaan jää yksin vastoin tahtoaan. Turvallisessa ympäristössä lapsi oppii, kehittyy ja leikkii vapautuneesti. Myös tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppiminen helpottuu. Vastavuoroiset sekä tasavertaiset ystävyyssuhteet suojaavat lasta kiusaamiselta, vahvistavat hänen hyvinvointiaan ja tukevat hänen kehitystään aikuisikään saakka.

Lapsi voi luottaa aikuisen kykyyn ja haluun puuttua pulmatilanteisiin sekä kokee voivansa pyytää aikuisen apua. Laadukkaassa varhaiskasvatuksessa aikuiset havainnoivat sekä puuttuvat mahdollisiin selvittelyä vaativiin tilanteisiin aktiivisesti. Päiväkodillamme on yhtenäiset yhdessäolon säännöt ja henkilöstö auttaa pitämään ne myös lasten mielissä. Lapset sekä huoltajat ovat saaneet vaikuttaa näihin sääntöihin arviointien sekä keskustelujen kautta.

Henkilöstö ja huoltajat tekevät aktiivisesti yhteistyötä välittäen lapsen tunteita ja kuulumisia puolin ja toisin. Huoltajien esiin tuomat pulmat otetaan vakavasti ja ne selvitetään aina heti sopivan tilaisuuden tullen asianosaisten kesken. Huoltajien arvioiden perusteella noin puolet on havainnut kiusaamista tai kuullut lapsensa kokemuksen kiusaamisesta meidänkin päiväkodissamme. Huoltajien kokemus on tähän saakka kuitenkin ollut sellainen, että kiusaamiseen on puututtu. Huoltajien mielipiteenä tuli esimerkiksi myös, että kristillinen arvomaailma ja kristillisen päiväkodin henkilöstön sitoutuminen työhön, lapsen aito arvostus ja välittäminen näkyvät myös henkilöstön työssä kiusaamisen ehkäisemiseksi.

KIUSAAMINEN

Kiusaamiseksi määritellään usein toistuva, negatiivinen teko (Olweus 1979). Salmivalli (2003) määrittelee kiusaamisen negatiiviseksi käytökseksi, joka vahingoittaa jotakuta fyysisesti tai psyykkisesti ja on toistuvaa, tahallista ja kohdistuu puolustuskyvyttömään henkilöön. Kysymys voi olla valtasuhteiden epätasapainosta. Vallan epätasapainon ei kuitenkaan tarvitse olla todellista, vaan uhri voi myös kokea tilanteen sellaisena (Pepler, Craig & Conelly 1997). Kuitenkin tunnistamme myös kertaluonteisten negatiivisten tekojen ja sanojen vaikutuksen lapseen.

Kiusaaminen voi päiväkodissammekin esiintyä **fyysisenä**, **sanallisena** sekä **psyykkisenä** kiusaamisena.

FYYSINEN

Lyöminen
Potkiminen
Kamppaaminen
Esteenä oleminen
Vaatteiden repiminen
Nipistely
Kivien ja hiekan
heittäminen
Leikkien sotkeminen

PSYKKINEN

Uhkailu
Manipulointi
Kirstäminen
Ilveily ja ilmeily
Poissulkeminen
Leikin sääntöjen
muuttaminen
Selän takana
puhuminen

SANALLINEN

Haukkuminen
Nimittely
Härnäminen
Lällättäminen
Vaatteiden, hiusten
ym. kommentointi
Selän takana
puhuminen
Puhumatta

Päiväkodissa tavallisimmin esiintyviä kiusaamisen muotoja (Kirves ja Stoor-Grenner 2010).

Myös **hengellisen kiusaamisen** mahdollisuus lasten kesken on olemassa ja voi näkyä esimerkiksi toisen uskon/oppien väheksymisenä, toisen käytöksen tuomitsemisena oppien kautta tai vaikka käyttämällä Jumalan rakkautta/rakastamasta jättämistä kiristämisen keinona. Hengellisenkin väkivallan tunnistaminen on tärkeää.

KIUSAAMISTA VAI KONFLIKTI?

Kiusaamis- ja konfliktitilanteiden erottaminen voi olla haastavaa. Kiusaamista esiintyy eniten vapaan leikin tilanteissa sisällä ja ulkona, mutta myös ohjatuissa tilanteissa (esim. parien valinta, häiriköinti yhteisillä hetkillä) sekä perushoitotilanteissa (esim. unikaverin vieminen, ohittelu vessajonossa). Kysymys voi olla kahden tasavertaisen lapsen keskinäisestä hömpöttelystä tai riitatilanteesta. Vain havainnoimalla tilanteita ja jakamalla kokemuksiaan tiimin kesken voidaan tunnistaa tilanteiden todelliset luonteet. Havainnoinnin ja lasten tuntemisen perusteella voidaan tunnistaa myös lapset, jotka ovat usein negatiivisen toiminnan keskiössä, joko tekijänä tai kohteena.

Tutkimusten (Laine 2002, Salmivalli 1998, Perre 2000, Perre & Alsaker 2006) perusteella päiväkodissa kiusaamisen suhteen riskiryhmässä usein ovat aggressiiviset sekä ujut ja syrjäänvetäytyvät lapset. Ryhmissämme on valmiudet havainnoida ja tunnistaa niin tilanteita kuin lapsiakin, jotka voivat olla vaarassa ajautua negatiiviseen kehään. Kuitenkaan kiusaamista ehkäisevää ja siihen puuttuvaa työtä ei voida kohdistaa vain tietyn tyyppisiin lapsiin, vaan toimenpiteiden tulee kohdistua koko ryhmään yksittäisten lasten lisäksi.

Kiusaamisen tunnistamisessa erityisen tärkeässä roolissa on myös lapsen oma kokemus tilanteista. Keskustellen, kuunnellen ja havainnoiden sekä huoltajien kanssa ajatuksia vaihtaen saadaan rakennettua kokonaiskuva.

ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINTA

Kiusaamisen ehkäisyn lähtökohtia ovat aikuisten omien asenteiden tarkistaminen, aikuisen suhtautuminen lapseen, lapsiryhmään sekä työyhteisöön. Aikuisten tulee ymmärtää oma vaikutuksensa ilmiön olemassaoloon. Aikuisen toiminta voi pahimmillaan vahvistaa, ylläpitää sekä mahdollistaa kiusaamista (esim. antaa tietylle lapselle leima, jonka muut lapset omaksuvat). Jokaisella aikuisella on vastuu kiusaamistilanteista, niihin puuttumisesta sekä ennaltaehkäisystä. Aikuisen tehtävä on ennakoita ja toimia johdonmukaisesti ja tasa-arvoisesti.

Aikuisen omat asenteet

Aikuisen vastuu

Ennakointi ja johdonmukaisuus

Turvallinen, kohtaava ilmapiiri

Lapsen ja lapsiryhmän
tunteminen

Yhteistyö huoltajien kanssa

Havainnointi

Ehkäisevän toiminnan keskiössä lapsiryhmässä on lasten hyvä tunteminen ja me-hengen luominen. Päiväkoti Pikkupurressa lapsen tuntemisen edellytyksenä on lapsen kohtaaminen aidosti ja päivittäin. Jokaisella yksilöllä on arvo sellaisenaan, rakastettuna ja hyväksyttynä. Myös mielipiteineen, jotka eivät mukaile aikuisten omia. Jokaista lasta kuullaan ja jokaiselle osoitetaan huomiota tasa-arvoisesti lapsen tarpeet huomioiden. Lapsen minäkuvaa vahvistetaan positiivisen viestinnän kautta. Näiden kautta lapsi kokee turvaa; aikuinen on sensitiivinen, luotettava, lämmin ja tälle uskaltaa myös kertoa vaikeammistakin asioista. Päiväkodin sloganin, ”syliä ja sydäntä”, tulee näkyä osana jokaisen olemusta töissä.

Tunne- ja vuorovaikutustaitoja harjoitellaan arjen toiminnoissa ja suunnitelluissa kokonaisuuksissa. Päiväkodin tärkein sääntö on: *Tule mukaan!* Kukaan ei saa jäädä yksin tahtomattaan, mutta halukkaille tulee järjestää mahdollisuuksia leikkiä myös rauhassa. Yhdessä opetellaan empatiataitoja, ystävällistä ja kunnioittavaa käyttäytymistä ja puhetapaa toisia kohtaan sekä ymmärtämään mikä on sopivaa, mikä ei ja miksi. Aikuinen on vuorovaikutuksen mallintaja ja tunteiden sanoittaja.

Ryhmissä havainnoidaan niin yksittäisiä lapsia kuin koko ryhmän sosiaalista olemusta ja vuorovaikutusta. Päiväkotimme jokaisessa ryhmässä toteutetaan pienryhmäpedagogiikkaa, koska otollisimmat tilanteet myös kiireettömyydelle, havainnoinnille ja mahdollisten konfliktien selvittelylle ovat pienryhmissä. Lisäksi huoltajien kanssa keskustellaan matalalla kynnyksellä. Yksittäiset negatiivisessa kehässä olevat lapset tunnistetaan ja huoltajien kanssa yhdessä mietitään suunnitelmaa tarvittavien taitojen kehittämisestä, jotta esimerkiksi syrjäytymisvaarassa olevat tai impulsiiviset lapset saisivat tarvittavan tuen.

Hyvä vuorovaikutusilmapiiri syntyy aikuisten yhteydestä ja hyvästä yhteistyöstä. Yhteiselle suunnittelulle, keskustelulle ja arvioinnille on oltava riittävästi aikaa arjessa. Ryhmien omissa suunnitelmissa on kuvailtu niin huoltajien kuin lastenkin osallisuus. Myös konkreettiset tavat ja menetelmät kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen sekä mahdolliset yksilölliset suunnitelmat on kuvattu ryhmäkohtaisissa suunnitelmissa.

Uudet työntekijät ja sijaiset perehdytetään koko talon arvomaailmaan sekä talo-, että ryhmäkohtaisiin suunnitelmiin ja menetelmiin myös kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen osalta. Henkilöstömme tuntee Miniverso-sovittelumenetelmän ja meillä on yhdenmukaiset keinot ja mahdollisuudet puuttua haastaviin tilanteisiin.

KIUSAAMISTILANTEIDEN SELVITTÄMINEN

Lasten vuorovaikutussuhteissa esiintyviin haastaviin tilanteisiin puututaan ikätasoisesti ja MiniVerson toimintamallia hyödyntäen läsnä olevan aikuisen toimesta. Jokaisesta ryhmästä löytyvät MiniVerson kuvakortit ja sovitteluhuiri puheenvuorojen jakamiseksi. Tilanteessa aikuinen on puolueeton ja se kerrotaan myös lapselle. Lapsia ei syytetä tai syyllistetä mahdollisesta ristiriitatilanteesta, vaan ne nähdään mahdollisuutena oppia. Tilanteessa lapset saavat kertoa oman kokemuksensa ja tunteensa tapahtumaan liittyen. He miettivät itse myös ratkaisua tilanteeseen. Lopuksi mietitään yhdessä mitä tapahtuneesta opittiin. Aikuinen jää seuraamaan lasten lupaamia toimintamalleja ja niiden onnistuessa lapsia palkitaan esimerkiksi tarroin. Riittävästi tarroja kerättyään voidaan pitää esimerkiksi sovittelujuhlat. Sovitteluun osallistuneiden lasten nimet kirjataan ryhmäkohtaiseen havainnointivihkoon, josta ne voidaan mahdollisesti nostaa osaksi lapsen yksilöllistä oppimissuunnitelmaa.

Tilanteiden äityessä kiusaamistilanteiksi, joissa valtasuhteiden tasapaino ei ole kunnossa tai tietyn lapsen aina ollessa osallisena kutsutaan huoltajat mukaan keskusteluun tilanteen ratkaisemiseksi. Mahdollisuuksien mukaan annetaan rauhallisia vuorovaikutushetkiä konfliktissa tai kiusaamistilanteissa olleiden lasten välille, jotta he voisivat todella tutustua toisiinsa. Tarvittaessa konsultoidaan myös Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen erityisopettajaa Pia-Christine Montin-Niemeä.

MiniVerso-
sovittelemenetelmä

Seuranta

Ratkaisujen löytäminen
yhdessä huoltajien kanssa

Erityisopettajan tuki

Päiväkodin johtajaa tiedotetaan, jos joku osapuolista (lapsi, huoltaja, työntekijä) on havainnut kiusaamista. Jos tilanne pahenee/pitkittyy MiniVerson keinoista ja osapuolten leikkihetkistä huolimatta, kutsutaan koolle osapuolten huoltajat, ryhmän työntekijä sekä päiväkodin johtaja. Tässä palaverissa on tarkoitus miettiä keinoja lasten keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi. Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen ja hyvään päivään varhaiskasvatuksessa.

ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma on luonteeltaan prosessinomainen. Se elää ajassa, sitä arvioidaan niin henkilöstön, kuin lasten ja huoltajienkin toimesta keväisin.

Henkilöstömme on sitoutunut tekemään yhdessä kiusaamisen vastaista työtä. Huoltajat on kutsuttu mukaan vanhempainilloissa, arviointikyselyissä ja päivittäisessä kanssakäymisessä. Huoltajia rohkaistaan raportoimaan matalalla kynnyksellä havainnoistaan lasten sosiaalisissa suhteissa. Aikuisen rohkaisulla ja tuella lapsia kannustetaan aktiivisiksi toimijoiksi myös huomattessaan tai kokiessaan kiusaamista. Päiväkodin yhteisen suunnitelman lisäksi jokainen ryhmä on laatinut omat yksilöllisemmät suunnitelmansa, jossa voidaan paremmin ottaa huomioon kunkin ryhmän dynamiikka sekä lasten yksilölliset tarpeet.